

використовується під час публічних виступів, підготовки презентацій та доповідей. Ефективність усного мовлення визначається здатністю виразно і образно передавати ідеї, роблячи виступ цікавим та зрозумілим для аудиторії; чітко висловлювати свої думки, підтримуючи їх аргументами та прикладами, щоб переконати слухачів; вмінням використовувати різні тони та інтонаційні відтінки для підкреслення важливих моментів та передачі емоцій; володіти різноманітними риторичними засобами для ефективного спілкування з аудиторією тощо.

У процесі вивчення дисциплін на різних рівнях вищої освіти (бакалаврському, магістерському) важливо використовувати різні моделі та технології письмової форми академічного письма (есе, тези, реферати, анотації, курсові, кваліфікаційні роботи, статті). Це допомагає студентам розвивати навички створення якісних наукових текстів, враховуючи вимоги конкретної дисципліни та рівня освіти.

Однією з найпоширеніших технологій навчання академічного письма є технологія жанрового аналізу, яка передбачає виконання студентами індивідуального або групового проекту, під час якого перед ними поставлено завдання дослідити певний жанр (або групу жанрів) письмової комунікації, виявивши, розкривши й описавши його лінгвістичні, структурні, змістові, риторичні та соціокультурні характеристики. Здійснюючи аналіз текстів відповідних жанрів, студенти залучаються до дослідницько-пошукової діяльності, що підвищує їхню навчальну мотивацію [2].

Отже, активна участь у науково-дослідницькій роботі, розвиток навичок критичного мислення та вміння створювати наукові тексти сприяють формуванню високоосвічених фахівців, здатних до самостійного аналізу, творчого підходу та вирішення складних завдань у своїй галузі знань.

Список використаних джерел:

1. Закон України «Про Освіту». URL: <http://zakon0.rada.gov.ua/laws/show/2145-19/page3>
2. Козолуп М., Комар Р. Навчання академічного письма у вищій школі : теоретико-методологічні засади. Актуальні питання гуманітарних наук. Том 2, № 29 (2020). С. 220–225.
3. Тітов С. В. Інформаційно-освітнє середовище навчального закладу: розвиток засобів і способів комунікаційної й інформаційної взаємодії. Вісник Харківської державної академії культури. 2014. Вип. 43. С. 144–150.

Литовченко Віктор
к.філос.н., доцент

ВП НУБіП України «Ніжинський агротехнічний інститут»

ОМАНЛИВА СУТНІСТЬ ІНДУКТИВНИХ УМОВИВODІВ

Про індуктивні умовиводи достатньо інформації як у навчальній літературі так і в мережі інтернет. Але відкритим залишається питання правильного їх застосування у пізнавальній діяльності, буденному житті, формуванні наукового

світогляду. Послугуючись індуктивними умовиводами забуваємо, що вони дають висновки різного ступеня ймовірності (від найменшого до найбільшого), а, отже, досить часто дають хибні висновки, неправдиві знання. Задля уникнення чи мінімізації логічних похибок розглянемо типові помилки пов'язані з індуктивними умовиводами.

Чи не найбільш поширеною помилкою індукції є поспішні узагальнення (*fallacia fictae universalitatis*). Вони з'являються тоді, коли прагнемо ствердити істину на якихось ефектних фактах, подіях, явищах. Складається враження, що ми визначили ключовий елемент знання, вправі робити «істинний» висновок-узагальнення. Не без допомоги емоцій ми стверджуємо: «Усі поліцейські беруть хабарі», «Усі євреї меркантильні», «Усі мусульмани – фанатики»... І хоча для перевірки зазначених твердження достатньо мало статистичної інформації, ми готові вважати нас висновок-узагальнення цілком істинним.

Фальшива причина (лат. *Post hoc ergo propter hoc* - укр. після цього, отже, через це) є ще однією логічною хибою. Якщо хтось помітив, що після якої-небудь події виникає певна дія, то він вважає першу подію причиною, хоча в дійсності, може бути, є події, від яких дана подія знаходиться в більшій залежності і яка власне є справжньою причиною даної дії. Фальшива причина значною мірою пов'язана із забобонами, втручанням духів та потойбічних сил. Назвемо деякі з них: чорна кішка перебігла дорогу – трапиться нещастя; не свистіти у хаті, бо не буде грошей/покличеш нечисту; жінка перейшла дорогу з пустим відром – до нещастя; птах вривався у вікно або залетів у кімнату – до нещастя; розсипана сіль – до сварки. Через небажання відшукувати істинні причини, через неосвіченість люди схильні черпати для себе впевненість у правдивості легкого пророкування, зовсім упускаючи з виду тисячу випадків, у яких зазначені пророкування не збувалися. Через фальшиву причину люди можуть стати жертвою різного роду ворожбитів, провісників, магів.

Достатньою популярною є помилка по простому перерахуванню. Інша назва - популярна індукція. Якщо ми не зустрічаємо суперечливих випадків про певне знання, то приходимо до висновку, що воно всезагальне, істинне, доступне для кожного. Дана омана виливаються у висновок типу: «усі знають, що...». Тому варто пам'ятати, що елементарне знання для Вас, не завжди є простим і зрозумілим для інших. Повірте, що не всі люди знають таблицю множення. Усього-на-всього Ви їх не зустрічали.

Досить часто зустрічаються припущені помилки в індуктивних умовиводах. Коли ми взяли хибну основу (аргумент), то наше подальше міркування, зрозуміло, буде хибним. Якщо за істину візьмемо судження: «усі річки України належать до басейну Чорного й Азовського морів», то не врахуємо річки, які впадають до Балтійського моря.

Ми зустрічаємося із «передбаченням аргументів» коли теза спирається на недоведені аргументи. Людина, яка має кримінальне минуле, відразу попадає в коло підозрюваних для слідчих. Попри певну закономірність висновку, теза про винуватість буде істинною за умови, що аргументи (факти) будуть містити чіткі неспростовні докази.

Якщо теза доводиться аргументами, а істинність аргументів базується на цій же тезі, то тут має місце так зване «хибне коло» (тавтологія в доказі, «коло в доказі», «те саме через те саме», «порочне коло»). Теза «Твори Шекспіра – шедеври світової літератури» обґрунтовують аргументом «Шекспір – геній», а цей останній обґрунтовують, у свою чергу, судженням «Твори Шекспіра – шедеври світової літератури»). У даному випадку істинність тези обґрунтовується завдяки тій самій тезі, яка ще повинна бути доведена, але виражена в іншій формі.

Помилка «уявне слідування» виникає, коли відсутній логічний зв'язок між тезою і аргументами. Тут, без належної аргументації, використовується квазі-зв'язок, тобто аргументи з'єднують з тезою за допомогою слів «значить», «слідє», «отже», «таким чином», «у підсумку маємо» тощо. Озвучуючи власні міркування за допомогою «уявного слідування» опонент навіть не бачить того, що теза аргументами підтверджується, хоча реальних підстав для цього немає.

Важливо враховувати аргументи з врахуванням певного часу, відношення, місця. «Усе тече, все змінюється» - стверджував грецький філософ Геракліт з Ефеса. Придивіться уважніше, можливо пропонований аргумент ніколи не є істинним безумовно, а застосований виключно для конкретних ситуацій. Так, їжею, отрутою і ліками часто є одна і та ж речовина (наприклад, алкоголь), але її властивості залежать від дози, часу прийняття.

Індуктивні умовиводи, як і будь-які інші раціональні форми мислення, є невід'ємною складовою нашого життя. Для їх успішного застосування в щоденних практиках важливо не піддатися першим ліпшим мислительним пориванням, а навчитися проводити верифікацію відповідно до законів логіки. Це не так вже й легко, нам не вдасться повністю уникнути упереджень, похибок і хибних висновків. Проте, опора на критичне мислення, знання логіки «буденних» помилок дозволить кожному з нас правильно осмислювати життєві ситуації, визначати корінь проблеми і, в підсумку, уникати омани, свідомо впорядкувати наше буття.

Список використаних джерел:

1. Мельник Я.Г. Помилки у системі традиційної логіки. Івано-Франківськ, 2019. 106 с.
2. Поперечна Д. Постукати по дереву та оминати чорних кішок: 19 популярних вірувань або забобонів, які збереглися донині : веб-сайт. URL: <https://life.pravda.com.ua/society/2021/04/10/244513/> (дата звернення: 27.11.2023).